

Estetika antického starověku

Řecko

1. Celkově příznivé podmínky pro vzdělanost a umění
2. Tendence k řádu a harmonii
Kalokagathie (kalos = krásný, aghatos = dobrý)
3. Tendence k objektivitě
mimésis = napodobení
realismus – naturalismus
4. Estetika v antickém Řecku dosud není systémem

Hesiodos – krása ženy (kalon kakon – krásné zlo)

Homér – krása lidí obecně

Pythagoras (6. st. př.n.l.)

hudební intervaly 1:2:3 = poměr obsahu kužele, koule a válce o stejném kruhovitém průměru

Démokritos (5. st. př.n.l.)

Otázka původu umění

A. umění je dar múz (bohové, genialita...)

B. umění se lidé naučili od zvířat (tkaní, zpěv, stavění...)

Účel umění – 1. Užitečnost, 2. Zábava, 3. Mravní zušlechťení

Gorgias (5.st.př.n.l.)

Umění – krásný klam („kdo klame v umění, je spravedlivější než ten, kdo neklame“)

Účel umění – Uklidnit, utišit člověka, vyvolat soucit

Sokrates (469-399)

- kameník(otec sochař)

- podržoval krásno a estetiku etice a mravnosti

- prosazoval pojmy kalokagathie a napodobení

Účel umění – užitečnost ve smyslu etiky

Platón (427-347)

- také mímésis a realismus a naturalismus
  - ve filozofii idealismus – idea krásy je jednou z nejvyšších
  - umění hodnotí nízko
  - umění není stínem idejí, ale stínem stínů
- estetika už jako ucelená nauka

Stupnice krásy:

1. Nejnižší - tělesná
2. Vyšší - duševní
3. Ještě vyšší - společenská
4. Nejvyšší – ideální (nedostupná)

Spis Dialogy o kráse

Dialog Kratylos – ideje – běžné věci jsou stínem idejí,
umění je napodobuje, je tedy stínem stínů

Aristoteles (384-322)

Zakladatel obecné teorie umění (Platón – zakladatel estetiky)

Spis Poetika (v něm mj. první rozbory děl)

Pojem **unitas multiplex** – jednota v rozmanitosti

Umělecké dílo je nový výtvor, nikoli mechanické zobrazení (napodobení)

Tertullianus (160 – 222)

- Credo quia absurdum est
(Věřím, protože je to nesmyslné)
- od doby Kristovy nám zvědavosti není třeba, ani bádání od doby evangelia
- odmítá umění jako „léčku ďáblu“
- navazuje na něj ikonoklasie - obrazoborectví
- umění je proti Starému zákonu (neučiníš sobě podobenství)
- kritika smyslovosti (nahá Venuše)

Aurelius Augustinus (354-430)

- Spis De pulchritudinae (O kráse) (7 stupňů krásy: 1. z těla, 2. skrze tělo, 3. nad tělem, 4. směrem k duši, 5. v duši, 6. směrem k Bohu, 7. s Bohem)
- symbolika čísel (1=dokonalost, jednota, 2=zlo, nedokonalost)
  - návaznost na Platóna – umění je klam, ale „nepraktický klam“
    - prospívá zábavě a nepřináší zisk

Tomáš Akvinský (1225-1274)

- vrcholná scholastika, 1322 prohlášen za svatého
- výklady křesťanství a Aristotela
- krásu lze poznat rozumem, absolutní krásu=Boha nikoli
- navazuje na princip unitas multiplex
  - umění má: 1. celistvost (integritas), 2. podřízenost jednotě (harmonia), 3. jasnost (claritas)

Estetika renesance

- „Renesance vzniká ne proto, aby se oživil duch antiky, ale lidé se obracejí k antice, protože vzniká renesance“ (J. Volek)
- kolísání mezi materialistickým a idealistickým pojetím krásy
  - vznik teorií proporcí (návaznost na antiku)

- harmonie (krása, harmonie proporcí)
- koncept originality
- rozpor ve vztahu umění a řemesla
(Dürer – každé řemeslo je umění, Petrarca poezie=sestra filozofie, Michelangelo „sochař je zaprášený řemeslník“)

Leone Battista Alberti (1404-1472)

Deset knih o stavitelství, Tři knihy o malířství, O soše

- perspektiva, bod, linie, plocha (vymyslel způsob měření hloubky moří)
- základní barvy – červená-oheň, modrá-vzduch, zelená-voda, šedá-země)
- harmonie přírody jako vzor

Leonardo da Vinci (1452-1519)

- „věda je prostředkem umění a umění je vědou“
- architektura – spojení matematiky a malířství
- věda je napodobitelná, umění jedinečné a nepřenositelné
- Trattato della pittura
- umění krásu nereprodukuje, ale produkuje

Albrecht Dürer (1471-1528)

- návrat k antickému pojetí umění – všechna řemesla
- krása je různorodá x šerednost nerozrušená

Estetika klasicismu 16. – 17. století

René Descartes (1590 – 1650)

1618 *Compendium musicae* – o hudbě

cogito, ergo sum (dubito, ergo cogito)

- subjektivní pojetí krásy
- racionální analýza smyslů – popsal dráhy citových vzruchů, I. P. Pavlov jej považoval za svého předchůdce
- nižší psychické pochody – dané našimi smysly

- vyšší – duše člověka, „rozumová“ duše daná od Boha
- nezáleží na tom, co je krásné samo o sobě, záleží
na tom, jaký je náš subjektivní vztah k předmětu

Německá klasická filosofie (konec 18. – polovina 19. století)

Immanuel Kant (1724 – 1804)

- estetický formalismus
- kriticismus (překonávání dogmatismu a skepse)
- subjektivismus – důraz na rozum,
který vnáší řád do chaosu jevů
- agnosticismus – nepoznatelnost „věcí o sobě“
- Kritika čistého rozumu* (1781) – filozofie, definice
estetiky jako nauky o vnímání
- Kritika praktického rozumu* (1785) – hlavně etika
- Kritika soudnosti* (1790) – hlavně estetika
- Estetický soud – je člověku dán, nezávisí na rozumu
- Předmětem soudu není podstata jevu, ale jeho forma
- jedině ve formě je krásno
- pojem volné krásy (puchritudo vaga)
- pojem vázané krásy (pulchritudo adhaerens) - utilitárnost
- pojetí génia – „dar“ génia
- génus vědec (syntetik) x génus umělec (romantický individualista)

Georg Friedrich Wilhelm Hegel (1770-1831)

Spis Estetika (1835)

princip triády: teze – antiteze – synteze
klad – negace – negace negace

Tři stádia umění:

1. Symbolické umění – architektura (primitivní kultury)
  2. Klasické umění – sochařství (rovnováha formy a obsahu)
  3. Romantické umění – malířství, hudba, poezie (subjektivita)
- nikoli ve smyslu historické posloupnosti, ale ve smyslu hierarchie

od objektivitu k subjektivitě (např. architektura nejlépe symbolizuje historická období)

Krásu

- * Krásu vytvářená člověkem je vyšší než přírodní krásu
- * „Věčná krásu“ – jednota přírody v abstraktních formách (v geometrii, symetrii...)
- * důraz na idealizaci, nikoli jen kopii přírody